

RASPRAVE I ČLANCI

Veronika Reljac

MODALITETI OBITELJSKOG PASTORALA

Mr. sc. Veronika Reljac, Teologija u Rijeci

UDK: 25[173 +249]376

Pregledni znanstveni rad

Slijedeći pastoralnu pobudnicu pape Ivana Pavla II. Familiaris consortio (1980.) i Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj (2002.) Hrvatske biskupske konferencije opravdano je ukazati na različite modalitete obiteljskog pastoralna i jednako tako različite profile pastoralnih djelatnika u tom pastoralu. Djelokrug tog pastoralna primarno je određen različitim etapama života koje prolazi bračni par i obitelj što uvjetuje pastoral zaručnika i pripravu za brak, promociju i vođenje obiteljskih skupina, pripravu roditelja za prihvaćanje novog života, krštenje i praćenje sve vrijeme kršćanske inicijacije djece, odnosno prisutnost uz obitelji koje ne mogu imati vlastitu biološku djecu pa traže tehnološku pomoć liječnika ili su voljni posvojiti djecu; ove posljednje zadatke najbolje je obaviti uz podršku obiteljskih savjetovališta u kojima trebaju djelovati educirani pastoralni radnici, štoviše, specijalizirani u obiteljskom pastoralu. Pastoral obitelji toliko je zahtjevan da traži osobitu edukaciju svih onih koji mu se posvećuju. Ona treba biti teološko-duhovna i psihološko-društvena, tj. sposobna pružiti znanje o međuljudskoj komunikaciji, upoznati seksualnost prema kršćanskoj antropologiji, psihologiju braka i roditeljstva, tendenciju aktualne kulture seksualnosti i ljubavi te sposobnost kritičkog čitanja pedagoške upotrebe poruka medija. Edukacija, naravno, treba biti vezana uz crkvenu praksu, teoretska i praktična, permanentna i sazdana na načelima punog poštovanja kulturne raznolikosti u kojoj danas žive obitelji kao i na temelju poznavanja čimbenika koji je uvjetuju.

Ključne riječi: obitelj, brak, pastoral, djelatnici, edukacija, djelokrug.

* * *

Uvod

Kao i sve ostale pastoralne aktivnosti, tako i aktivnost obiteljskog pastora može imati razne modalitete, među kojima prednjače oni koji se ostvaruju u suživotu i svjedočenjem vjernika: bračnih parova, pojedinaca u obitelji ili obitelji u cjelini. To je neformalni, egzistencijalni pastoral unutar kojega se očituje i čini prepoznatljivim navještaj evanđelja u svijetu.

Ta životna, rasprostranjena i neformalna dimenzija pastoralne aktivnosti Crkve ipak ovisi, zbog svoje egzistencije, učinkovitosti i prepoznatljivosti, o cjelovitosti i znanju kojim se izvodi organizirani pastoral. Svjesnost bračnih drugova i članova obitelji da je obitelj *Crkva u malome* moguća je samo ako se u kršćanskim zajednicama pripremaju i educiraju pastoralni djelatnici koji će svojim znanjem i svojom raspoloživošću uvjeriti bračne parove, obitelji i čitavu zajednicu o njihovu *daru-zadaći* čiji su nosioci i za što su odgovorni preko sakramenta braka. Radi se o načinu života i želji da se pokaže kako je moguće živjeti dimenziju kršćanskog braka.

Najučinkovitija pastoralna aktivnost jest ona koju pokazuje bračni par, koji je svjestan dara dobivenog u sakramentu ženidbe i koji daje život obitelji koja se zalaže za *zajednicu života i ljubavi* u svakodnevnom životu. Takva svijest o sebi kao subjektu pastoralnog djelovanja ne može se improvizirati već traži konstantnu pripremu pastoralnih djelatnika za tu aktivnost.

Potrebni su različiti profili pastoralnih djelatnika za koje je potrebno osmisliti različite razine edukacije na temelju znanja i raspoloživosti. *Direktorij za pastoral obitelji* Hrvatske biskupske konferencije u tu svrhu donosi nekoliko općih uputa koje bi trebale poslužiti kao polazište za daljnje produbljivanje ove problematike.

Kako bi djelatnici mogli obavljati svoj posao, važna je i neophodna *njihova obuka*, reći će papa Ivan Pavao II. u Pastoralnoj pobudnici *FAMILIARIS CONSORTIO* u broju 70. Takva se edukacija treba izvoditi u specijaliziranim institutima ili u «školama» ili sličnim inicijativama unutar mjesne Crkve. U svakoj biskupiji, ili na razini nadbiskupije – prema raznim višestrukim ili razrađenim obli-

cima suradnje s teološkim fakultetima, pastoralnim institucijama i sl. – trebalo bi promicati takve «škole za djelatnike obiteljskog pastoralala» pod nadležnošću biskupa i njegovih pastoralnih povjerenstava i ureda. Pritom se ne bi se smjelo zaboraviti ni na značajan doprinos koji u tome mogu pružiti razne udruge, pokreti i organizacije civilnog društva.

1. Primarni djelokrug obiteljskog pastoralala

Pastoralni zahtjevi koji se postavljaju pred djelatnike obiteljskog pastoralala raznovrsni su kao što je raznovrstan i život bračnoga para i obitelji: svaki period tog života nosi u sebi priliku koju se može usvojiti i pretvoriti u pastoralno iskustvo.

Prvi djelokrug pastoralala sastoji se od pastoralala zaručnika i pripreme za brak u svim svojim fazama: daljnjoj, bližoj i neposrednoj pripravi za brak.¹ Djelatnici zaduženi za ovaj dio pastoralala morali bi održavati odnose suradnje i integracije s djelatnicima pastoralala za mlade i zvanja te svakodnevno usavršavati svoju djelatnost ne bi li ju progresivno prilagodili s jedne strane prema potrebama evanđelja, a s druge prema promjenama unutar kulture i društva.² Djelatnici trebaju biti educirani za potreban prelazak s tradicionalnog «tečaja» u sadržaj vjere, od susreta koji su usredotočeni na dan prije vjenčanja do trajnog praćenja njihove zajedničke priče od prvih trenutaka, tako da odmah dobije otisak evanđelja, preko zaslužene spoznaje krštenja i ostalih sakramenata kršćanske inicijacije.³

Prvi koraci bračnog života trebaju konstantnu i vrlo diskretnu pastoralnu pratnju, pazeći na zamke na koje mladi bračni par može naići putem raširene kulture, medijske agresije, obitelji iz kojih potječu i društvenih teškoća.⁴ Takva pastoralna aktivnost treba naći djelatnike koji se zalažu ne samo za promociju i vođenje obiteljskih

1 Usp. IVAN PAVAO II., *Obiteljska zajednica – FAMILIARIS CONSORTIO*. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1981., br. 66.

2 Usp. CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, *Direttive sulla formazione degli seminaristi circa i problemi relativi al matrimonio e alla famiglia*, Tipografia Vaticana, Rim, 1995., br. 15.

3 Više o ovoj problematici vidi u: PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Preparazione al sacramento del matrimonio*, Ed. Paoline, Milano, 1996.

4 Usp. FAMILIARIS CONSORTIO, br. 69.

skupina već i njihovu kreativnost u nalaženju novih oblika sjedinjavanja i praćenja, djelatnike koji će se usredotočiti na prevenciju i dopunu samoće kojoj su mladi bračni parovi često prepušteni. Ali to je samo prvi korak u pastoralnoj djelatnosti kod mladih parova, jer je okrenut samo prema ljudskim stranama života; pastoralna djelatnost treba nadići tu dimenziju ne bi li bračne parove i obitelji dovela do spoznaje njihove misije života. Očigledno je da takvo pastoralno praćenje koje se nudi mladim bračnim parovima otvara vrata novoj stalnoj edukaciji, koja je ujedno i jedina perspektiva putem koje mladi i obitelj mogu sačuvati i povećati vlastite mogućnosti za život u evanđelju i misiji koju ono uključuje.

Vrlo značajan doprinos obiteljskog pastora može biti u periodu rođenja djece i pripremama za njihovo krštenje, priprema koju treba započeti već od začeca: to vrijeme karakterizira znakovita raspoloživost kršćanskog navještaja zbog posebnog bogatstva takvog iskustva.⁵ U tom razdoblju treba pomagati mladom bračnom paru, možda i uz pomoć drugog bračnog para primjerenog za takvu vrstu pomoći i suradnje, da se doživi novo očinstvo i majčinstvo kao krunidba odgovora na poziv ljubavi i kao prilika za primanje dara u vjeri koji Bog daruje njihovoj odgovornosti.

Priprema djece za krštenje otvara šire pastoralne mogućnosti, koje bi trebalo održavati čitavo vrijeme kršćanske inicijacije djece. Radi se o pastoralnoj praksi koja obuhvaća čitavu obitelj, educira ju da bude odgovorna za odgoj djece u ritmu koji podrazumijeva etape njihove kršćanske inicijacije do njihova ljudskog odrastanja.⁶ Potrebno je također senzibilizirati roditelje čija su djeca u pubertetu preko raznih susreta, škola za roditelje koje će kreativni pastoralni djelatnici moći odraditi.

Diskretnu i osobitu pastoralnu brigu treba voditi o obiteljima s poteškoćama⁷ jer u takvim obiteljima žive osobe koje su oboljele od

5 Usp. IVAN PAVAO II., *Pismo obiteljima pape IVANA PAVLA II. – 1994. Godina obitelji*, IKA, Zagreb, 1994., br. 9.

6 Više o tome vidi u: SMJERNICE ZA PASTORALNU PRAKSU SAKRAMENTA KRŠĆANSKE INICIJACIJE (krštenje djece, krštenje odraslih, potvrda i prva pričest), u: *Službeni vjesnik Riječko – senjske nadbiskupije*, 10(1978.), br. 4.

7 HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002., br. 56.

teških bolesti, siromašni, nezaposleni itd. Tu nije samo riječ o materijalnom pomaganju – koje prethodi svim ostalim pomoćima i za koje može biti odgovoran Caritas ili obiteljsko savjetovništvo – nego i pomoći shvatiti takve obitelji u misteriju patnje i vrednovanju takva iskustva u vidu evanđeoskih blaženstava.

I među kršćanima sve je raširenija prisutnost rastavljenih obitelji i parova. Takve se situacije odražavaju vrlo teško i komplicirano u odnosu na djecu. Oni se naime osjećaju napuštenima i okrivljenima baš u trenucima kada i sami prolaze kroz teška razdoblja u vlastitom životu. Podršku i savjet mogu dati obiteljska savjetovništva,⁸ ali uz njih neophodna je prisutnost pastoralnih djelatnika koji će, poštivajući istovremeno istinitost i caritas, biti blizu tih ljudi koji ostaju članovi kršćanske zajednice zbog snage krštenja. U slučajevima poništenja braka potrebno je pomoći parovima ili pojedincima da se obrate kompetentnom crkvenom sudu.

Tu su i parovi koji ne mogu imati vlastitu biološku djecu i imaju želju posvojiti dijete,⁹ ali u svojem nastojanju ostaju sami: prisutnost kršćanske zajednice putem kompetentnih djelatnika, neovisno o tehničkim pojedinostima obiteljskog savjetovništva kršćanskog usmjerenja, mogla bi im pomoći u odabiru i kršćanskoj motivaciji koja je često implicitna i nejasna.

I žene koje se nalaze u teškim trenucima kada trebaju prihvatiti nov život, a ostavljene su često od svojih najbližih, partnera, roditelja i prijatelja, mogle bi imati podršku pastoralnih djelatnika u promišljanju o posljedicama i moralnim, psihološkim i vjerskim implikacijama kod neprihvatanja djeteta. U tom sektoru treba podržati i proširiti djelatnost obiteljskih centara za život.¹⁰

Raznolikost i višestrukost situacija u kojima se obitelji nalaze sugerira još oblika pastoralnih inicijativa: tu se mogu osmisliti i tzv. centri za slušanje, mjesta – pretežno u domovima najodgovornijih obitelji – gdje se male skupine bračnih parova susreću i razgovaraju o zajedničkim problemima, nadama, kojima djelatnik pomaže ori-

8 *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, br. 73.

9 *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, br. 56.

10 Adolf POLEGUBIĆ, «Skoro svaka trudna žena dobije otkaz», u: *Glas Koncila*, 37(1998.), br. 5, str. 13.

jentirati ih u kršćanskom smislu. I škole za roditelje, iako ne spadaju u specifičnu pastoralnu djelatnost, trebaju djelatnike koji su ih u stajnju promovirati, koordinirati u programiranju sadržaja i vremena, te odraditi u kontinuitetu.

Znanstvena dostignuća oko procesa ljudskog naraštaja sačinjavaju još jedan djelokrug u kojemu ima mjesta za pastoralnog djelatnika i njegov doprinos, ne toliko da bi podučavao o pravilima i ponašanju (djelo je to stručnjaka koji rade uz pastoralne djelatnike prema vlastitim pravilima i modalitetu) već kako bi istaknuo moralne i antropološke implikacije raznih ponašanja i njihovu kompatibilnost s kršćanski orijentiranom vizijom o prokreaciji i rađanju. Treba pomagati parovima, pogotovo u slučajevima sterilnosti, razlučiti plan tehnoloških mogućnosti od moralnih kriterija, jer nije moralno sve ono što je tehnološki moguće.

Jednu novu priliku, prilagođenu kulturološkim promjenama, sačinjavaju obiteljske zajednice¹¹ i to pastoralno djelovanje predviđa kompetentne i raspoložive djelatnike, koji su naročito svjesni kako je udruživanje samo sredstvo i kako je cilj svake promotivne aktivnosti život i vidljivost kršćanske zajednice unutar Božjega naroda.

Okupljanje obitelji neophodan je dio kako bi se zadovoljilo kulturno obnavljanje i aktivnost koja ne zapašta nego promiče obitelj. Zato bi bilo poželjno promicati i podržati obiteljska okupljanja među učenicima u školi, ljudima s poteškoćama kako bi se promicala i branila prava slabijih. Na tom planu trebalo bi uspostaviti korisnu suradnju s ostalim institucijama u društvu.

2. Kompetencije djelatnika obiteljskog pastora

Široka lepeza aktivnosti pastoralnog djelovanja zahtijeva i određeni broj specijaliziranih pastoralnih djelatnika. Riječ je o odavanju od općeg i individualiziranju specifičnog. Za takvo djelovanje potrebno je organizirati kategorije pastoralnih djelatnika:

¹¹ Žarko RELOTA, *Obiteljska zajednica u župi*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, god. 130 (2002.), br. 12, str. 762.

- one koji će biti odgovorni za obiteljski pastoral, odnosno oni djelatnici koji se, prema izboru biskupa ili župnika ili ostalih djelatnika, bave obiteljskim pastoralom na razini biskupije ili župe;

- i one koji će biti odgovorni za edukaciju djelatnika, odnosno oni koji su zaduženi za okupljanje i motiviranje za rad djelatnika obiteljskog pastoralala.

To je način za bolje uočavanje različitih razina aktivnosti i odgovornosti preko kojih djeluje obiteljski pastoral, razina kojima trebaju pripadati različiti formativni sadržaji. Takvi se sadržaji mogu sažeti u tri kategorije:

- *Edukacija animatora*, onih parova ili osoba koji se na župnoj i često neformalnoj razini bave animiranjem i senzibiliziraju život zajednice za obitelj; može biti riječ o kratkoročnoj aktivnosti na razini župe ili područja, ali uz uvažavanje smjernica koje propisuje biskup.

- *Edukacija djelatnika* koja se grana ovisno o kompetencijama i djelatnostima kojima se bave, ali koja uvijek podrazumijeva duži period studiranja.

- *Specijalizacija djelatnika i nadležnih*, odnosno odgovornih za organizaciju pastoralala ili edukaciju animatora ili djelatnika.

2.1. Ljudske karakteristike djelatnika obiteljskog pastoralala

Sadržaji edukacije koju djelatnici moraju proći kako bi postali djelatnicima obiteljskog pastoralala prema navedenim kategorijama pretpostavljaju jednu ljudsku dimenziju koja se ne može gledati odvojeno.¹² Djelatnik obiteljskog pastoralala ne mora biti vjenčan ili zaručen: može biti svećenik, vjernik laik, ali njegovo obiteljsko iskustvo, sadašnje ili prošlo, mora biti takvo da je ostavilo pozitivna traga u njemu/njoj koji će u toj osobi stvoriti osnovno pozitivno iskustvo u odnosu na obitelj. Kao u svakoj pastoralnoj djelatnosti, tako i u ovoj, pa čak i više, jer je puna međuljudskih odnosa, poruka se prenosi najprije svjedočenjem.

¹² Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj, br. 73.

Djevojke i mladići, a još više muškarci i žene, na svojem licu i u svojim gestama i ponašanju imaju upisano sretno obiteljsko iskustvo ili, ako takvo nisu iskusili, ponovljeno iskustvo u kritičkom procesu sazrijevanja koje im je omogućilo ponovno promišljati o obitelji. Bez radikalne vjere u vrijednosti obitelji i braka naprosto je nemoguće djelovati na promidžbi tih vrijednosti.

Ljudskost djelatnika obiteljskog pastorala mora biti otvorena u odnosima, bilo u smislu davanja ili u smislu primanja poruka, na putu koji ne može biti jednosmjernan. Tko se obraća obitelji, ne može biti samo promatrač, vanjski stručnjak, već treba ući u sustav; obostrani angažman nepohodan je uvjet za učinkovitost kod ove aktivnosti. Možda se čini sporednim, ali među ljudskim vrlinama djelatnika obiteljskog pastorala ne možemo previdjeti i simpatiju prema djeci, pažnju prema najmlađima s kojima će se prije ili kasnije morati surađivati.

Osim toga, društvena i politička osjetljivost pastoralnog djelatnika doprinijet će tome da tu evanđeosku poruku braka i obitelji ne svede na puku crkvenu zadaću, koja vrijedi za malo odabranih i već uključenih ljudi: treba naglasiti kako je ta vrлина neophodna za one koji rade sa zaručnicima, koji su često vrlo daleko od kršćanske vizije života i seksualnosti i kojima je potrebno naći osobe spremne na dijalog, koje neće odmah suditi ili se skandalizirati, koji su voljni slušati njihove razloge bez prešućivanja nagovještaja istine.

Djelatnik obiteljskog pastorala, pogotovo kod parova, ne mora samo biti osobno otvoren već treba imati otvorenu i kuću, ne smije imati strog raspored primanja ili šture modalitete zadataka pri svom djelovanju već mora biti na raspolaganju i podijeliti s njima vlastite poteškoće, a ne samo svoje znanje i svoje dobre namjere.

2.2. Teološko-duhovna i psihološko-društvena razina edukacije djelatnika obiteljskog pastorala

Na tom se ljudskom temelju može strukturirati edukacijska djelatnost s ciljem da se produbljuju već urođene vrline, da ih se organizira i učini svjesnima. Motivacijski okvir na kojemu se može utemeljiti specifičan projekt edukacije nalaže dobru organizaciju i

još veću motivaciju: ako su darežljivost i osobno zanimanje dobra početna točka, oni se kao takvi edukacijom moraju razvijati u kompleksnije strukture koje se mogu sažeti na ovakav način:

- znanje o osnovnoj dinamici koja prethodi međuljudskim odnosima;
- dublje poznavanje značenja seksualnosti, utemeljeno na kršćanskoj antropologiji;
- opće crte psihologije braka i roditeljstva;
- tendencije aktualne kulture prema seksualnosti, ljubavi, braku i obitelji;
- sposobnost kritičkog čitanja i pedagoške uporabe poruka medija.

To mogu biti osnovna poglavlja ljudske edukacije, koja je manje ili više produbljena ovisno o razinama odgovornosti za buduću pastoralnu djelatnost zainteresiranih.

Budući da jedna takva edukacija uključuje i *društvenu osjetljivost*, neophodno je pridati joj posebnu važnost.¹³ djelatnik je obiteljskog pastorala taj koji usmjerava svoju aktivnost prema društvenoj skupini, koju je Koncil nazvao «prvom stanicom društva», o čijem zdravlju ovisi zdravlje čitavog društvenog organizma; poznavanje dubokih međuljudskih veza koje obuhvaćaju obitelji s društvenom teksturom u svojoj cjelini i najznačajnijih društvenih dijelova kao što su škole i posao, poznavanje uloga i funkcija koje zanimaju današnjicu obitelj, te moguću i neophodnu politiku koja je iznimno važna za promicanje obitelji – sve je to neophodno znanje koje obiteljski pastoralni djelatnici moraju imati u vidu.

Kao što se teološka edukacija ne može zaustaviti samo na Bibliji i na priznavanju božanstva Kristova već treba sazrijeti do prihvaćanja i dubokog poznavanja njegova Tijela, tj. Crkve, tako i produbljeno poznavanje samih ljudskih aspekata braka može obiteljski pastoral dovesti do opasnog izjednačavanja crkvenog braka sa sretnim brakom, stvarajući nesporazume i poniženja.¹⁴ Sretan je

¹³ Usp. *FAMILIARIS CONSORTIO*, br. 44.

¹⁴ *Preparazione al sacramento del matrimonio*, br. 36-37.

brak rezultat jednog zrelog poziva koji počinje krštenjem, ima svoj cvat u sakramentu potvrde u Duhu, svoje ponavljanje u pomirbi, on se neprestano hrani euharistijom u kojoj nalazi korijene i milost pričesti: to je crkvena spoznaja bez koje djelatnik obiteljskog pastoralala ne može djelovati.

Ako svaki sektor pastoralala treba duhovno educirane djelatnike koji su osjetljivi na vrednote Duha, ta potreba za djelatnika obiteljskog pastoralala postaje strogim pravilom: bračna i obiteljska stvarnost toliko su pune ljudskih, psiholoških, seksualnih, međuljudskih elemenata da bi se bez konstantne brige oko duhovne dimenzije kršćanskog života oglašavanje i kateheza braka mogli srozati na moralne ili pedagoške savjete koje nemaju cilj otkrivanje velikog misterija prisutnosti Duha Svetoga u životu mladenaca posvećenih sakramentom braka već dobro vođenje odnosa utemeljenih na pravilima kako znati živjeti.

Duhovna obnova obiteljskih pastoralnih djelatnika obuhvaća dakle znanje i progresivno produblјivanje koje nije samo teorijske prirode već i iskustvene i koje dotiče čudesa Duha Gospodnjega preko ljubavi muškarca i žene koji svoju ljubav stavljaju njemu na raspolaganje. To je edukacija koja se na moralnom planu inspirira blaženstvima, a na religioznom se temelji na logici križa, onom priključivanju križa koje se podudara s izborom za poziv braka, gdje se duhovno žrtvovanje, koje je Bogu drago,¹⁵ podudara s obiteljskom svakodnevicom, naoko banalnim malim kućnim stvarima, gestama koje imaju isti duhovni i misionarski potencijal svakog pozitivnog odgovora na poziv Boga da ga se služi.

3. Par ili obitelj u ulozi djelatnika obiteljskog pastoralala

Premda, kako je navedeno, svi krštenici mogu biti pozvani obavljati obiteljsku pastoralnu djelatnost, prednost imaju osobe koje su u *braku i imaju obitelj*, jer mladenci mogu integrirati, potvrditi i naglasiti teorijsko znanje, bez kojega se naravno ne može, snagom svojeg živog svjedočenja. Osim toga, kako ističu *FAMILIARIS*

¹⁵ Usp. Rim 12, 1-2.

*CONSORTIO*¹⁶ i *HUMANAE VITAE*,¹⁷ evangelizacija mladenaca u odnosu na drugi bračni par ima nevjerojatan učinak jer obje strane proživljavaju slične situacije.

Ono što mladenci navještaju drugim mladencima nije samo potvrđeno životom, već je izražaj zajedničkog i podijeljenog iskustva, zato onaj koji naviješta i onaj koji sluša naviještanje proživljavaju ista iskustva, doživljavaju iste poteškoće, radosti i strahove. Modaliteti odnosa para koji želi pastoralno djelovati ogledalo su onoga što se tvrdi riječima, ali i nešto više: sav njegov obiteljski život može predstavljati pastoralni modalitet progresivnim zalaganjem vjere u evanđelje, pa čak i u zajedničkim poteškoćama u životu koji nije lagan. Ti su obiteljski pastoralni djelatnici učinkovitiji od drugih da uvedu zajednicu u sazrijevanje većeg senzibiliteta prema obiteljima, na razini opće pastoralne, liturgijske prakse i ostalih edukacijskih aktivnosti. Tako jedna obitelj koja malo-pomalo postaje svjesna svoje važnosti u pastoralu može dovesti do sazrijevanja te spoznaje i tako preuzeti specifične zadatke pastorala.

3.1. Sadržaji edukacije za djelatnike obiteljskog pastorala

Raznovrsna specijalizacija u odnosu na predviđenu raznolikost pastoralnog djelovanja obiteljskog pastorala zahtijeva jedno opće temeljno predznanje koje se ne može zanemariti. Glavne karakteristike mogu se već nazrijeti: humane, socijalne, crkvene i duhovne. Daljnja specifikacija naglašava potrebu da se učine definitivni izbori oko sadržaja unutar pojedinih Crkvi, na temelju struktura kojima raspolažu, te potreba samih područja. U svakom slučaju, osnovne odrednice sadržaja koji predviđaju temeljnu edukaciju moraju slijediti cjelovit i dobro strukturiran projekt na temeljima teološko-pastoralnog obrazovanja.

Svaka biskupija trebala bi organizirati programe na temelju svojih potreba. Kao zajednički kriteriji za takve tečajeve postoje neki osnovni predmeti i broj sati za svaki dio programa, npr. brak

¹⁶ Usp. *FAMILIARIS CONSORTIO*, br. 51 i sl.

¹⁷ PAVAO VI., *HUMANAE VITAE*, enciklika o ispravnoj regulaciji poroda, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1968., br. 26.

i obitelj u Bibliji 20 sati; teologija braka 15 sati; bračna i seksualna etika 10 sati; bračna i obiteljska duhovnost 10 sati; liturgija 5 sati; pravo i socijalna doktrina 15 sati; kriteriji i metodologija obiteljskog pastoralna 15 sati; psihološki i pedagoški aspekti 20 sati; sociologija obitelji 10 sati; za minimalni broj od 120 sati.

Biblijska objava. Glavni sadržaji Svetog pisma moraju se poznavati u svojoj cjelini i na specifičnom bračnom i obiteljskom planu preko kojih se i prenose. Pastoralni se djelatnik mora upoznati s tom porukom ne samo u osnovnim crtama već u njezinim najznačajnijim tekstovima, znajući ih naći u Svetoj pismu, snalazeći se u najmanjem istraživanju egzegeze i hermeneutike, međusobno ih uspoređujući.

Temeljno biblijsko znanje može se dobiti na teološkim institutima za laike ili ako postoje biblijske zajednice ili početni tečaj o Svetom pismu. Takav se tečaj kasnije mora integrirati specifičnim daljnjim studijima o biblijskoj poruci za brak i obitelj, biblijskom vizijom seksualnosti, nekim znanjem o kulturnoj antropologiji koje će pomoći razlučiti u kojoj će se mjeri poruka pripisati kulturi, odnosno prolaznim trendovima, a do koje mjere ona ostaje neotuđivom baštinom kršćanske vjere.

Dogmatski sadržaji. Katolička je vjera u svojoj doktrinalnoj tematici obvezna za pastoralne djelatnike. Glavni je predmet teologije Bog koji se otkrio u Kristu. Dakle, predmet je teologije odnos između vjere i razuma (fundamentalna teologija), između vjere i otkrivenja (dogmatska teologija), između vjere i života (moralna teologija), između vjere i Crkve (ekleziologija, liturgija, pastoralna teologija). Ako se opće znanje može dobiti preko teoloških instituta za laike, neophodno je predvidjeti i za teologiju specifičan nauk koji se tiče sakramenta braka i svega onoga što Crkva vjeruje i uči na tom planu.

U dogmatskim predavanjima neophodno je ponovno oživjeti bračnu tematiku kao hermeneutičku kategoriju čitave spasonosne poruke. Figura Krista zaručnika, njegov odnos s Crkvom-zaručnicom, objava misterija Trojstva kao ljubavi i međuljudskog sjedinjenja, eshatološki vid svadbenog slavlja nalaze u braku simboličko-sakramentalnu stvarnost. Mnogobrojni teološki elementi, koji od

sakramenta braka čine *veliki misterij*,¹⁸ moraju na cjelovit način ući u strukturiranje programa edukacije za obiteljske pastoralne djelatnike. Produbljivanja i značajan napredak koji je teologija braka imala od Koncila do danas plodovi su veće brige od strane svih grana teologije o temi braka.

Teološka antropologija. Teološka antropologija danas ima posebnu važnost. Današnja se kultura brine oko čovjeka, stavlja ga u središte pozornosti, ali ga ne promatra uvijek u njegovoj cjelovitosti. Često se predlažu i potvrđuju iskrivljene vizije koje reduciraju čovjekovu osobnost. Prevladavajući materijalistički pristup ljudskoj egzistenciji, banalni pristup seksualnosti, negacija prava na život za svakog čovjeka počevši od njegova začeća, rizik genetskih manipulacija i višestruki oblici nepravde imaju svoje korijene u neprižnavanju ljudskog dostojanstva, odnosno besmrtnosti sudbine koja je upisana u srce svakog ljudskog bića kao Božjeg stvorenja.

Studij i produbljivanje teološke antropologije bitno je za svakoga tko se želi baviti kulturnim i društvenim problemima našega doba. Teme kao što su stvaranje čovjeka na Božju sliku, sjedinjenje žene i muškarca, kao analogni znak misterija Trojstva, dramatičan pad zbog grijeha i ponovno oživljavanje u Kristu, razna stanja života do poziva na svetost, od uskrsnuća do sudnjeg dana – sve to predstavlja neophodno opće znanje za interpretaciju života današnjeg čovjeka u svjetlu riječi Božje i za orijentiranje svakog projekta ljudskog i kršćanskog odrastanja.

Posebnu brigu, unutar tih tečajeva za edukaciju, treba rezervirati za antropološke probleme vezane uz ljudsku ljubav, brak i obitelj, seksualnost i prokreaciju. Djelatnici obiteljskog pastoralna trebaju biti upoznati s vrijednim doprinosom pape Ivana Pavla II. u Katehezi o ljudskoj ljubavi, u *MULIERIS DIGNITATEM*, u *Pismu obitelji* itd.

Moralni aspekti. Moralni aspekt braka od temeljne je važnosti ponajprije iz razloga što u sadašnjem kulturnom kontekstu nije jasan. «*Sakrament braka na takav način temelji svoje najradikalnije moralne potrebe i najhrabrije duhovne aspiracije bračnog para i*

18 Usp. Ef 5,32.

*obitelji, koje su pozvane doseći kršćansku svetost.»*¹⁹ Potrebno je na poseban način osvrnuti se na moral seksualnosti i braka, koji se obogatio novim spoznajama, zahvaljujući napretku znanosti i tehnike, ovdje se prije svega misli na prirodno planiranje obitelji. Obiteljski pastoralni djelatnik ne može ne poznavati ta znanstvena kretanja jer će se mnogo puta naći u raspravama o toj temi i njegovo mišljenje neće moći ignorirati učiteljstvo Crkve ili biti u suprotnosti s njime.

Djelatnici pasterala pozvani su spojiti jasan i cjelovit navještaj istine s iskrenim *caritasom* u odnosu na osobe i na konkretne životne situacije. Ne postoji *caritas* i solidarnost izvan istine. U društvu gdje se isključuje istina, gdje se ukida svaka norma, gdje se razum veliča nad vjerom veličajući individualnu svijest, neophodno je znati pokazati riječima i svjedočiti životom ljepotu moralnog djelovanja.

Pastoralna teologija. Ako se temeljna pravila pastoralne teologije ne poznaju i ne proučavaju, postoji opasnost da se sve svede na puko djelovanje, na jedno pastoralno djelovanje koje, bez temelja teorije, može izgledati kao ishitren odgovor na hitne potrebe, bez projekata i programa. Kako se pastoralni djelatnici ne bi našli u situaciji da moraju djelovati bez načela i kriterija, bitno je da se u njihovoj edukaciji predvidi vremensko razdoblje za taj studij, za koji instituti još uvijek mogu dobro doći, barem u smislu općeg djela obrazovanja. Za takav je cilj potrebno programirati ne samo studij koji će imati u vidu najvažnije pastoralne dokumente univerzalnog i biskupskog učiteljstva nego naročito edukaciju o vlastitoj raspoloživosti i konstantnom interesu, koji su vezani za sposobnost čitanja i točne interpretacije tih dokumenata u spoznaji da će pastoralni djelatnik na njima temeljiti svoje pastoralno djelovanje.

3.2. Vrednovanje ostalih humanističkih znanosti

I najdublja i najspecijaliziranija religiozna edukacija bila bi neadekvatna i nedostatna kada ne bi bila popraćena socijalnom i kulturnom edukacijom utemeljenom na antropologiji, psihologiji i pedagogiji. U tom pogledu nije na odmet obratiti se crkvenim obiteljskim savjetovalištimama koji su rašireni po čitavoj zemlji. Biskupij-

¹⁹ *Preparazione al sacramento del matrimonio*, br. 53.

ski ured za pastoral obitelji može se obratiti savjetovalištu za takav vid edukacije pastoralnih djelatnika, nakon što usklade sadržaj edukacije koji predviđa temeljna znanja koja bi osposobila djelatnika za razgovor s bračnim parom i obitelji, poznavajući dinamiku ljubavi, odnosa, empatije itd. Bez ovoga obiteljskom bi pastoralnom djelatniku nedostajale osnovne koordinate za točnu interpretaciju jezika i ponašanja osoba s kojima bude dolazio u kontakt, kao i način na koji bi se mogao izražavati.

Tehnike komunikacije i jezik. Usko povezana s antropološkim znanjem jest metodologija kojom se šalju poruke. Sadržaji vjere ne mogu se prenijeti silom: oni se trebaju razumjeti, a jezik kojim se služi većina ljudi danas nije jezik onih koji redovito pohađaju crkvu, pa tako i ne poznaju taj jezik, tu logiku, vrednote i kompatibilno ponašanje.

Program edukacije pastoralnih djelatnika mora imati u vidu da će se oni obraćati pretežno odraslim osobama. To znači da će tehnika komunikacije, jezik, metodologija rada biti usmjereni u tom pravcu. Poznato je da ni za jednu dob pasivna vrsta učenja nije dobra, to je utoliko više značajnije kod edukacije odraslih, koji moraju biti i moraju se osjećati aktivnim sudionicima od samog početka programiranja, tj. trebaju biti prihvaćeni kao subjekti, a ne pasivni objekti. Dakle, tehnike komunikacije koje će djelatnik morati naučiti bit će usredotočene na sudioništvo, zanimanje, stimulaciju jedne zajedničke odgovornosti za čitav edukativni sadržaj, neovisno o djelokrugu u kojemu će pastoralni djelatnik raditi. Osim toga, zaručnici, bračni parovi i obitelji koje će pastoralni djelatnik susretati bit će subjekti nositelji osobnog iskustva koje će djelatnik morati znati primiti, slušati, vrednovati i objediniti u zajedničko iskustvo kako bi svi imali koristi od toga.

U svakom slučaju, radi se o nadilaženju tradicionalne metode učitelj-učenik ne bi li se svi uključili u jednu stvarnost koja bi svi-ma omogućila živjeti svoje iskustvo kao protagonisti, ispitati svoje odrastanje i plodonosno pridonijeti tom uspjehu.

4. Kriterij i metodologija edukacije

Temeljni kriterij prema kojemu se provodi edukacija obiteljskih pastoralnih djelatnika ne može biti odvojen od crkvene prakse. Treba poći od uvjerenja da je već sam život mladenaca i obitelji zahvaćen tim zadatkom koji ovisi o prirodi i milosti sakramenta prije samih ljudskih kompetencija. Treba također utvrditi kriterije kako bi se shvatilo mogu li jedna osoba ili jedan bračni par i sami postati pastoralnim djelatnicima. Očito je da nisu dovoljni samo entuzijazam i dobra volja, premda mogu biti dobra polazna točka. Nije dovoljno da jedan pastoralni djelatnik sam prosuđuje o kvaliteti vlastitih motivacija i predispozicija.

Ured za pastoral obitelji na razini biskupije mora organizirati ekipu koja će biti zadužena za vrednovanje i prosudbu ponuda i suradnji i razabrati etape za temeljnu i specijaliziranu edukaciju, čija širokogrudnost može sazrijeti u pastoralnu kompetenciju. Sve se to može dogoditi vrlo prirodno i spontano, nudeći mogućnost cjelovite i produbljene edukacije tim istim osobama koje već služe na poseban način, ali s vrlo nejasnim ciljem u odnosu na župu, za promociju obitelji, za tečajeve zaručnika i za organiziranje susreta: oni mogu biti prvi koji će primiti predlaganu obuku.

Budući da se radi o edukaciji za pastoralno djelovanje, a posebno za obiteljsko pastoralno djelovanje – koje je jako povezano uz iskustveni aspekt – neophodno je predvidjeti da se ista odradi na terenu. I nastaviti frontalnim lekcijama, vježbama, radionicama, kontrolnim radovima; edukacija ne mora uvijek striktno prethoditi pastoralnom djelovanju već je moguće da jedan djelatnik, sam ili u paru, bude svako toliko uključen u pastoralno djelovanje i da mu se u drugoj fazi ponudi odlazak na edukaciju.

Obiteljske zajednice su mjesta gdje se može susresti potencijalne pastoralne djelatnike, s raznim stupnjevima pripadnosti životu župe, prisustvujući u mnogim kršćanskim zajednicama. Na žalost, često se dogodi da ni župnici, a ni sami bračni parovi ne prepoznaju tu vrijednost i crkvenu dimenziju tih skupina, te oni budu izostavljeni ili ostaju po strani.

4.1. Praćenje djelatnika obiteljskog pastorala

Takav način rada omogućava da se ne izostavi ni jedna dobra namjera i poticaj, a na isti način dopušta vrednovanje motivacijske kvalitete tih namjera. Ukoliko se ponuđena edukacija ne prihvati, to znači da emotivni elementi prevladavaju u odnosu na raspolaganje za samo pastoralno djelovanje. Ako se pak prijedlog prihvati, djelatnik može prevladati fazu sporadičnosti i obične velikodušnosti, postajući trajnim suradnikom za djelokrug i za razinu za koju je predviđen.

Kriterij izbora djelokruga može također nastati slučajno: specijalizacija s bračnim parovima može nastati iz neočekivanog poziva župnika koji se našao u situaciji da ostane bez djelatnika: specijalizacija u pretkrskoj katehezi može početi od krštenja nečijeg djeteta... radi se o interpretaciji u smislu ponuđene životne prilike, u smislu da poziv pretvori u raspoloživost za pastoralnu djelatnost i važne životne činjenice, na način da postanu značajni i na crkvenom i misionarskom planu.

Kod individualiziranja kriterija prema kojima treba uzeti u obzir raspoloživost osoba da postanu obiteljski pastoralni djelatnici, bitno mjesto zauzima duhovnost.²⁰ Neophodno je imati duhovnost vjernika laika, čvrsto utemeljenu u stvarnost svakodnevnog života i u međuljudske i društvene odnose, a istodobno snažno ukorijenjenu u biblijsku i crkvenu sliku, odnosno sakramentalnu, spasonosnu.

Bračni parovi kojima se to može ponuditi jesu parovi koji mole pojedinačno ili zajedno i poučavaju ili nastoje poučavati molitvi svoju djecu, parovi su to koji su naučili ili uče ili žele naučiti pozvati se na Boga ne samo kako bi ga molili za njegovo djelovanje i pomoć već najprije da vlastite živote stave na raspolaganje, da bude volja njegova. Bračni parovi i obitelji čija molitva nije samo formalna i pobožna već sadržajna riječi Božja; ne sporadična, nego trajna, ne samo zajednička već i individualna, sposobna alternirati dva momenta, vrednujući osobnu inspiraciju Duha Svetoga, kao i liturgijski ritam Crkve.

²⁰ *Evangelizzazione e sacramento del matrimonio*, CEI Deliberazioni XII Assemblea, Roma, 1975., br. 34-35.

Kriterij koji omogućuje raspoznati kvalitetu te duhovne stvarnosti nije statičan nego živ, uvijek u potrazi za novim modalitetima i sve vjernije želi u Bogu vidjeti uporište osobnog, bračnog, obiteljskog, zajedničkog i društvenog života.

4.2. *Permanentna edukacija*

U provjere motivacija i raspoloživosti treba uključiti i provjeru oko raspoloživosti za permanentnu edukaciju: za kulturu koja se stalno mijenja u odnosu na ljubavnu, seksualnu, bračnu i obiteljsku tematiku kao što je ova danas, potrebno je predvidjeti stalna usavršavanja u odnosu na sadržaje, metode, jezik, pristupe, izbor tematika. Na taj se način prava pastoralna djelatnost pretvara u jednu konstantnu životnu praksu, pomoću koje djelatnik može provjeravati ne samo svoju sposobnost, kompetenciju i pedagošku učinkovitost nego i iščitavanje i razumijevanje sadržaja i poruka, stvarajući i favorizirajući cirkuliranje sadržaja i iskustava, dva važna čimbenika za uspješnost pastora.

4.3. *Sklonost komunikaciji*

Sklonost komunikaciji jedna je od temeljnih ljudskih i psiholoških predispozicija koju treba istaknuti – ona se traži u svim pastoralnim aktivnostima, a naročito je važna za obiteljski pastoral. Naime, oni parovi i svećenici koji su komunikativni zauzimaju istaknuto mjesto kada je riječ o zbližavanju i integriranju drugih parova i obitelji. Međutim, ako tu spontanu sklonost ne ispunimo ozbiljnijim sadržajem, pragmatičnim vještinama ljudske komunikacije, ili ako par, odnosno pojedinac ne mogu na racionalan način dominirati ili organizirati njihove urođene sposobnosti, ove posljednje mogu se pretvoriti u nedostatke.

Nerijetko se događa da se skupine koje se utemelje na pozitivnim emocijama znaju razići preko negativnih, kao što su sukobi i nepovjerljivost vezani uz društvene, teritorijalne ili neke druge razlike, te se usredotočuju na nebitne, marginalne aspekte umjesto na one duboke zbog kojih su negativne emocije i nastale. Može također doći do zatvaranja u male skupine tako da ni uz najbolju volju poje-

dinaca ne mogu otvoriti svoja vrata ostalim osobama, odnosno parovima. Zna se dogoditi da se kult ličnosti vođe skupine toliko isforsira da sve ostale inicijative ili sloboda izražavanja padnu u vodu.

Prema tome, jedna sustavna edukacija subjekata koji imaju sklonost komunikaciji i integriranju drugih osoba bitna je i neizostavna, naročito kada je riječ o obiteljskim pastoralnim djelatnicima. Nedostatak takve edukacije njihovih temeljnih sklonosti doveo bi njihove objektivne dobre sposobnosti do kraha. Osim toga, sklonost prema komunikativnosti moglo bi se i moralo poticati kod onih parova ili ljudi koji u početku takvu sklonost ne pokazuju. Zatvorenost je često posljedica niskog samopouzdanja kod nekih ljudi. Ispravna i artikulirana edukacija može osnažiti njihov identitet, te ih ohrabriti da se zauzmu i da se eksponiraju, odnosno da preuzmu odgovornost.

4.4. Pedagoški kriteriji

Metodika edukacije pastoralnih djelatnika predviđa razne opcije ovisno o razini vještina koje su potrebne za određenu pastoralnu djelatnost, ali isto tako treba poštivati neka osnovna načela. Učinkovitost učenja ne ovisi samo o slušanju nego i o radu i o provjeri toga što se prevodi u formativni projekt, a to znači da se vrijeme edukacije mora sastojati ne samo od frontalnih lekcija i studijskih seminara već i od izravnog rada koji treba prethodno programirati i provjeravati, sastavljati upitnike i vrednovati ih, a sve zajedno mora se prilagoditi pojedincu. Temeljno je teorijsko znanje isto tako neizbježno, te se može podučavati na školski način, frontalnim metodama i uporabom udžbenika. Ne treba se, međutim, ignorirati ni tzv. «horizontalna» ili «kooperativna» metoda koja će integrirati individualno učenje s razvojem komunikacijskih i relacijskih vještina budućih pastoralnih djelatnika.

Među budućim obiteljskim pastoralnim djelatnicima mogu se naći i svećenici, koji na teološkom planu mogu biti kompetentniji od laika. No bilo bi pogrešno misliti da njima ne treba dodatna edukacija i usvajanje nekih novih vještina, dapače, njihovo «znanje» treba pretvoriti u «djelovanje» koje će se prilagoditi potrebama obiteljskog pastoralala i biti fleksibilno. Oni trebaju biti spremni saslušati

čovjeka, unatoč vremenskoj stisci, jer budući da je riječ o dvoje ili više intimno povezanih ljudi u braku, bilo na ljubavnom ili egzistencijalnom planu, koji trebaju zajedno putovati životom, vrijeme koje im se treba posvetiti dugo traje.

Neophodan je uvjet za teorijsko i praktično učenje mala skupina – *pir grupe*. U malim se skupinama može na najučinkovitiji način prenijeti kompetencija. Tada se svećenici/religiozne osobe mogu bolje vrednovati zbog svog teorijskog znanja, karizme koje posjeduju, a kod bračnih parova dolazi do izražaja njihovo praktično iskustvo zajedničkog života, te se jasnije vidi kakav utjecaj na obitelj imaju evanđelje i prijedlog etičkog kriterija. Mala se skupina može formirati na početku pastoralne godine, kada se promoviraju susreti oko planiranja: to bi mogao biti trenutak da se predloži detaljni plan edukacije ovisno o sklonostima i kompetencijama pojedinaca, o prethodnom iskustvu, o nastalim pastoralnim potrebama u tom periodu, jedan prijedlog edukacije koji ne bi smio izostaviti ni onoga koji se tek uključio, ali ni onoga koji je na početku, imajući u vidu da je za pastoralno djelovanje potrebna permanentna edukacija.

4.5. U okviru kulturne raznolikosti

Postoji još jedan kriterij koji treba razmotriti kod planiranja edukacije za obiteljske pastoralne djelatnike, a koji bi se općenito mogao nazvati «kulturnim». Ne samo da se teološki i antropološki sadržaji moraju zajedno sagledati, a teorijski dio potkrijepiti praktičnim, već bi trebalo potaknuti raspoloživost na globalnoj razini, koja bi trebala biti stalna u odnosu na makrokulturalne i mikrokulturalne procese preko kojih se mijenjaju običaji, opća osjetljivost, kriteriji rasuđivanja unutar i izvan kršćanske zajednice. Ne smije također izostati ni konkretna sposobnost surađivanja, u dijalogu i u razmišljanju, s ostalim edukativnim institucijama koje su prisutne na terenu.²¹

Edukacija neće moći ignorirati utjecaj medija. Obiteljski pastoralni djelatnik ne može samo čitati laičke novine ili one s čijim se stavovima slaže, a televiziju upotrebljavati iznimno u trenucima

²¹ Usp. *FAMILIARIS CONSORTIO*, br. 4-10; *Pismo obiteljima pape IVANA PAVLA II.*, br. 13-17; *Evangelizzazione e sacramento del matrimonio*, br. 6-20.

dokolice i za relaksaciju. Mediji za pastoralnog djelatnika moraju postati neprestalnim objektom istraživanja i studija, tako da ih može upotrijebiti kao sredstvo u svojoj djelatnosti pastoralala. Kako bi se educiralo djelatnike da postanu pažljivi, kompetentni i kritični prema kulturi u kojoj se nalaze, te tako i prema medijima, potrebno je imati metodu: biti svjestan o tome kako se radi o gledanju jednog reklamnog spota može pomoći u dešifriranju poruka koje se skrivaju iza producentovih namjera, više nego što to može tisuću riječi. Kritičko promatranje jednoga filma ili samo jednog njegova dijela može poslužiti kao studija o dinamici odnosa, sustava vrijednosti, edukacijskih poruka koje svakodnevno pratimo na malim ekranima i koje nam često mijenjaju mišljenje bez da smo i sami toga svjesni. Samo obuka koja bi pastoralne djelatnike navela na spoznavanje tih procesa osposobit će ih da i oni sami potaknu ostale na razmišljanje.

Umjesto zaključka

Na kraju donosimo sažetak procesa edukacije koja bi omogućila mjesnoj Crkvi, pastoralnoj zoni ili samo jednoj župi da provede jednu kvalitetnu edukaciju za djelatnike obiteljskog pastoralala, a da pritom odgovori na zahtjeve crkvenog učiteljstva koje se ne prestaje zauzimati za razvoj braka i obitelji, razvoj koji bi trebao pridonijeti kvaliteti kršćanskog života u zajednici.

Prvi i osnovni uvjet jest oformiti strukturu koja će biti nositelj obiteljskog pastoralala, koja može biti i na dvije razine: savjetodavnoj (povjerenstvo/savjetnici) i operativnoj (ured/odgovorni djelatnici).

Naglasak se treba staviti na edukaciju djelatnika kako bi se izbjegla neučinkovitost, površnost, ponavljanje, marginalizacija djelovanja.

Potrebno je formirati ekipu koja će isplanirati satnicu, metode, sadržaje, kriterije, razine i područja rada, nakon što se odluči o temeljnom edukacijskom polazištu.

Kada projekt dobije zeleno svjetlo od strane povjerenstva i ureda, nakon sučeljavanja s odgovornim pastoralnim tijelima, skupina odgovornih morala bi organizirati za sebe i za djelatnike koji su

već uhodani prvo edukacijsko iskustvo. Taj prijelaz bitan je ne samo zbog iskustva iz prve ruke već zato jer samo osobno iskustvo može uroditi plodonosnim, eventualno potrebnim, izmjenama.

Sljedeća bi faza, a to je i ona posljednja, morala dati toj vrsti edukacije konstantni karakter u dva smjera: s jedne strane predvidjeti da se godišnje mogu upisivati «novi izabranici», a s druge predvidjeti seminare, usavršavanja, napredne konferencije za one koji su već educirani i koji trebaju permanentno usavršavanje, te mjesta gdje bi se mogla obavljati ta djelatnost.

THE MODALITIES OF THE FAMILY PASTORAL MINISTRY

Summary:

Following the pastoral exhortation of the Pope John Paul II, *Familiaris Consortio* (1980), and the Directory for the Family Pastoral Ministry of the Church in Croatia (2002), it is reasonable to point out different modalities of the family pastoral ministry, and different profiles of pastoral workers. The domain of such a ministry is defined by different stages of life, which results with the pastoral ministry of the fiancées and the preparation for the marriage, promotion and guiding of different family groups, preparation of parents for the acceptance of a new life, baptism and support during the entire period of the Christian initiation of the children, as well as presence by the families which can not have their biological children and therefore are looking for a technological medical help, or are willing to adopt children. For the latter a family counselor is needed, with an educated pastoral worker, specialized in the family pastoral ministry. The pastoral ministry of the family is so demanding that a special education is needed. This education should be theological and spiritual, capable of giving knowledge about the interpersonal communication, knowledge of sexuality according to the Christian anthropology, psychology of marriage and parenting, acquaintance with tendencies of the actual culture of sexuality and love, as well as the capability of critical reading of the pedagogical usage of the mass media message. Education should be linked to the church practice, theoretical and practical, permanent and constituted by the principles of respect towards the cultural divergences which mark the life of the family today, as well as by knowing the factors which determine such a life.

Key words: family, marriage, pastoral ministry, pastoral worker, domain, education.

